

بنیاد پژوهشی پارسه - پاسارگاد

منشاء نهادهای حکومتی در پیش از تاریخ فارس

تل باکون، کوچنشینی باستان و تشکیل حکومت‌های اولیه

نویسنده:
دکتر عباس علیزاده

مترجم:
کوروش رستایی

بنیاد پژوهشی پارسه - پاسارگاد

۱۳۸۳

فهرست مطالب

سخن ناشر
۱۱ مقدمه‌ی مترجم
۱۳ پیشگفتار
۱۵ سپاسگزاری
۱۹
فصل ۱ مقدمه		
۲۱ تل باکون.
۲۴ ریشه‌شناسی فرضی نام "باکون"
۲۶ اصطلاحات به کار رفته برای نامگذاری مراحل گاهشتاختی
۲۷ مروری بر توالی فرهنگی پیش از تاریخ فارس
۲۸ فارس عتیق
۲۸ فارس قدیم
۳۱ فارس میانه
۳۲ فارس جدید
۳۳ آغاز بانش (لپویی)
۳۳
فصل ۲ روش‌شناسی و ملاحظات نظری		
۳۵ درآمد
۳۵ تحلیل بافت باستان‌شناسی
۳۶ مفاهیم نظری فن مدیریت اداری
۳۸ باکون الف در بستر منطقه‌ای آن
۴۰ دامپروری کوچ‌نشینی در اوخر پیش از تاریخ
۴۳ مقایسه‌ی ساختار زندگی کوچ‌نشینی عمودی با ویژگی‌های باکون
۴۶
فصل ۳ ویژگی‌های جغرافیایی، منابع زیست محیطی، و کاربری زمین در فارس		
۵۳ ویژگی‌های جغرافیایی و منابع زیست محیطی
۵۳ مناطق سنتی جغرافیایی در فارس
۵۴

۵۷.....	زندگی یکجانشینی و نیمه یکجانشینی
۶۰.....	کوچنشینهای دامپرور امروزی
۶۰.....	کوچ نشینی عمودی
۶۲.....	راهکارهای دامپروری
۶۵.....	خلاصه و نتیجه‌گیری

فصل ۴ پژوهش‌های باستان‌شناختی در فارس ۶۹

۷۰.....	کاوشهای باستان‌شناختی در فارس
۷۰.....	کاوشهای موسسه‌ی شرقی در تل باکون الف و ب
۷۱.....	کاوشهای هیئت ژاپنی در فارس
۷۳.....	کاوشهای بریتانیایی‌ها در فارس
۷۵.....	پیشینه‌ی فرهنگ‌های نوستنگی قدیم فارس
۷۶.....	مشکل گاهشناختی جری و موشکی
۷۷.....	مشکل گاهشناختی تل گپ
۷۸.....	مشکل سفال قرمز لپوبی
۷۹.....	سفال قرمز لپوبی و سفال منقوش باکون الف در تل گیسر
۸۰.....	بررسی‌های باستان‌شناختی در فارس
۸۲.....	مرحله‌ی لپوبی و چرخه‌های بعدی کوچ‌نشینی
۸۴.....	بررسی باستان‌شناختی مشترک سازمان میراث فرهنگی و موسسه‌ی شرقی در ۱۳۷۴
۸۵.....	بررسی سال ۱۳۷۴
۸۷.....	نتایج بررسی سال ۱۳۷۴
۸۹.....	خلاصه

فصل ۵ تحلیل فضایی و کارکردی استقرار در تل باکون الف ۹۳

۹۳.....	کاوش سال ۱۹۳۲ (بخش شمالی تپه)
۹۳.....	واحدهای اداری و انبارها
۹۶.....	یافته‌های باستان‌شناختی
۹۷.....	کاوش سال ۱۹۳۷ (بخش‌های مرکزی و جنوبی تپه)
۱۰۳.....	تحلیل بخش‌های گوناگون در تل باکون الف
۱۰۷.....	پراکندگی فضایی دست ساخته‌های گوناگون

فصل ۶ سفال ۱۰۹

۱۰۹.....	تل باکون ب
۱۱۱.....	تل باکون الف
۱۱۲.....	گونه‌های دهانه باز
۱۱۵.....	گونه‌های دهانه تنگ
۱۱۶.....	گونه‌های ویژه

فهرست مطالب ۹

۱۱۶	"گرامر" نقوش و کیفیت هنری سفال منقوش باکون الف
۱۱۷	گونه‌های نقوش
۱۱۷	تزیین داخلی
۱۱۸	نقشهای نواری
۱۱۸	تحلیل زیبایی شناختی سفالهای منقوش باکون الف
۱۴۵	فصل ۷ اشیای کوچک و صنعت تراشه ابزار
۱۴۵	پیکرکهای انسانی
۱۴۵	پیکرکهای حیوانی
۱۴۶	سردوکها
۱۴۶	تزیینات شخصی
۱۴۷	اشیای متفرقه
۱۰۰	دست ساختهای تراشه ابزاری
۱۰۰	اشیای مسی
۱۰۱	اشیای استخوانی
۱۵۳	فصل ۸ فن مدیریت اداری در تل باکون الف
۱۰۴	ژتونهای گلی
۱۰۵	تکه‌های گلی مهر شده
۱۶۰	تفسیر
۱۶۵	فصل ۹ بحث و نتیجه‌گیری
۱۶۵	جوامع خانسالار
۱۶۹	کوچ نشینی و ساختار اجتماعی - اقتصادی باکون الف
۱۷۱	شیوه‌های تولید کوچ نشینی و کشاورزی
۱۷۳	خلاصه
۱۷۷	پیوست فهرست دست ساخته‌ها از کاوش سال ۱۹۳۷ بر اساس جنس و محل کشف آنها
۲۰۱	جدول‌ها
۲۰۹	تصویرها
۲۴۹	شکل‌ها
۳۷۹	کتابشناسی

سخن ناشر

استان فارس به عنوان خاستگاه تمدن‌های هخامنشیان و ساسانیان در جهان مطرح است. از این دیدگاه محظوظه میراث جهانی تخت جمشید به عنوان مهم‌ترین اثر باستانی ایران در دوره هخامنشی نزد جهانیان شناخته شده است. بنابراین شناخت روند شکل‌گیری، پویایی و انسجام مبانی ساختاری ملی و مذهبی سرزمین ایران در این دوره حائز اهمیت است. پژوهشگران متعددی در خصوص جنبه‌های گوناگون تمدن هخامنشی و تحولات سیاسی - اجتماعی این دوره تحقیق نموده‌اند به گونه‌ای که تا به امروز صدها عنوان مقاله و کتاب در حوزه متعلق به پژوهش‌های هخامنشی منتشر شده است. کتاب «منشاء نهادهای حکومتی در پیش از تاریخ فارس: تل باکون، کوچنشینی باستان و حکومت‌های اولیه» در واقع با دیدگاهی نوین فرایند شکل‌گیری نهادهای حکومتی و تحولات فرهنگی بعدی در سرزمین فارس را از هزاره‌ی ششم پیش از میلاد تا شکل‌گیری دوره‌های حکومتی را مورد بررسی قرار می‌دهد. تحولاتی که با زندگی کوچنشینی شروع شده و در دوره حاکم‌نشین‌های اولیه توسعه یافته است و به عنوان پیشینه و بستری مناسب برای ظهور حکومت‌های فراگیر در فارس مطرح است. این کتاب می‌تواند منبع عمده‌ای در زمینه شکل‌گیری، توسعه و تحول اندیشه انسان‌شناسی در سرزمین فارس محسوب شود. عباس علیزاده با مطالعه نتایج کاوش‌های باستان‌شناسی مؤسسه شرق‌شناسی دانشگاه شیکاگو در تل باکون -نپه‌ای باستانی واقع در ۲ کیلومتری جنوب غربی تخت جمشید - چشم‌انداز فرهنگی جنوب ایران را در دوره پیش از تاریخ و دوره‌های تاریخی تبیین نموده است. بنیاد پژوهشی پارسه - پاسارگاد، این کتاب را با توجه به اهمیت شناخت خاستگاه هخامنشیان منتشر می‌نماید.

کوروش روستایی متن این کتاب را از انگلیسی به فارسی برگردانده است و با رعایت نکات دقیق دستوری بر سلامت متن فارسی آن افزوده است. از ایشان و همچنین از محمدرضا میری به خاطر نظرارت فنی بر مراحل مختلف چاپ این کتاب قدردانی می‌شود.

محمدحسن طالبیان

بنیاد پژوهشی پارسه - پاسارگاد

مقدمه‌ی مترجم

یکی از موضوعهای مورد توجه باستان‌شناسان در دهه‌های اخیر، پی بردن به ساز و کارها و چگونگی شکل‌گیری جوامع پیچیده و حکومتهای اولیه بوده است. در این میان خاورنزدیک به منزله‌ی خاستگاه کهنترین تمدن‌های شناخته شده یکی از کانونهای اصلی پژوهش در این باره به شمار می‌رود^۱. در پرداختن به این موضوع، نوع رویکرد پژوهشگر به داده‌های باستان‌شناختی اهمیت بسزا دارد. داده‌های حاصل از بررسی‌ها و کاوش‌های باستان‌شناختی هر یک به گونه‌ای می‌توانند مورد تحلیل قرار گیرند تا ما را به درک بهتر پیچیدگی‌های این موضوع راهبر شوند. با نگاهی گذرا به پژوهش‌های انجام شده به سادگی می‌توان پی بردن که نگاه یا رویکرد انسان‌شناسانه^۲ به مواد و داده‌های باستان‌شناختی یکی از سودمندترین و کارآترین رهیافت‌هایی است که بیشترین اطلاعات را درباره‌ی ساز و کارهای دخیل در شکل‌گیری حکومتهای اولیه به دست داده است^۳.

کتاب حاضر یکی از معدود پژوهش‌هایی است که درباره‌ی شکل‌گیری جوامع پیچیده و حکومتهای اولیه در ایران، به فارسی منتشر می‌شود. در این کتاب، نویسنده با توصیف و تحلیل مواد و داده‌های حاصل از کاوش‌تل باکون الف، در دشت مرودشت، کوشیده است تا ساز و کارهای اداری حاکم بر این استقرار اواخر پیش از تاریخ فارس را بازسازی کند. آنچه در این کتاب برای خواننده‌ی فارسی زبان بدیع و آموزنده است، اهمیت روش‌شناسی و پروراندن چارچوبی نظری است که در آن بتوان داده‌های "خاموش" باستان‌شناختی را به سخن درآورد. نگاه نویسنده‌ی کتاب به مواد و داده‌های باستان‌شناختی، نگاهی انسان‌شناسانه است. وی ابتدا با استفاده از انواع نظریه‌ها، مدل‌ها، و مقایم رایج در توضیح و تحلیل پیچیدگی‌های جوامع انسانی، نظیر مدل انطباق-محور، جوامع خانسالار، الگوهای استقراری، قوم باستان‌شناسی، نظریه‌ی اطلاعات، مدل تحول حکومت و...، چارچوبی نظری می‌پروراند و در آن مواد و داده‌های باستان‌شناختی به دست آمده از تل باکون الف و دیگر محوطه‌های مرتبط را تحلیل و تفسیر می‌کند.

در واقع، خواننده در این کتاب به اهمیت کاربرد نظریه‌های حدواسط یا میانجی^۴ (همچون داده‌ها و فرضیه‌های قوم باستان‌شناختی) در برقراری ارتباطی منطقی بین مشاهدات تجربی (داده‌های باستان‌شناختی) و نظریه‌های سطح بالا (همچون شکل‌گیری حکومتهای اولیه) پی می‌برد، و این بازترین ویژگی کتاب حاضر است.

یکی دیگر از وجوده شاخص کتاب، برخورد در - زمانی^۵ با مواد و داده‌های باستان‌شناختی است. در این رویکرد داده‌های باستان‌شناختی در روند تحولی گسترده‌ای، هم در زمان و هم در مکان، تحلیل و تفسیر می‌شوند. با چنین رویکردی است که نویسنده توانسته تحولات فرهنگی پیش از تاریخ فارس را با استفاده از تمام داده‌های موجود روایت کند و با نهادن این تحولات در بستر جغرافیایی پهناوری که خوزستان را نیز دربر می‌گیرد، تحلیلی از برهم‌کنش‌های فرهنگی پیش از تاریخ جنوب و جنوب غرب ایران به دست دهد.

۱. برای نمونه، رک. Stein and Rothman 1994. برای ارجاع کامل منابع به کتاب‌شناسی آخر کتاب نگاه کنید.

2. Anthropological approach

۳. برای نمونه‌ای از این دست، رک. Feinman and Marcus 1998

4. Middle Range Theories

5. Diachronic

از دیگر جنبه‌های قابل توجه کتاب حاضر، تأکید بر نقش کوچ‌نشین‌ها در تحولات و برهم‌کنش‌های فرهنگی جوامع پیش از تاریخ است. اهمیت این تأکید از آنجاست که باستان‌شناس با در نظر داشتن رواج این نوع راهبرد معیشتی در محیط‌زیست متنوع ایران از گذشته تاکنون، ابزار نیرومندی برای تحلیل‌های کلان‌نگر مواد و داده‌های باستان‌شناسخی در اختیار خواهد داشت.^۱

در توضیح مختصر فصلهای کتاب حاضر، مقدمه‌ی نویسنده گویا و کافی است. با وجود این، لازم به اشاره است که مطالب فصلهای ۲ (روش‌شناسی و ملاحظات نظری) و ۹ (بحث و نتیجه‌گیری) از پیچیدگی‌هایی برخوردار است که شاید خواننده درک آنها را دشوار بیابد. علت این امر، کم‌شمار بودن نوشه‌هایی درباره‌ی باستان‌شناسی نظری و رویکردهای انسان‌شناسانه در باستان‌شناسی به زبان فارسی است.^۲

در مواردی، به پیشنهاد نویسنده‌ی کتاب یا نگارنده‌ی این سطور، بخش‌هایی از مباحث مختلف را برای درک بهتر تغییر و یا روزآمد کردیم. بنابر این ترجمه‌ی حاضر در برخی جاها با اصل کتاب متفاوت است. در بسیاری از موارد، موضوعات، مفاهیم، و اصطلاحاتی را که درک دقیق آنها دشوار می‌نمود با نویسنده در میان می‌گذاشتیم و پس از بحث و تشریح آنها به جمع‌بندی مشترکی می‌رسیدیم. با وجود این، بدیهی است که مسئولیت هرگونه نارسایی در بیان مفاهیم و اصطلاحات تنها به عهده مترجم است.

در پایان، ترجمه‌ی این کتاب را قادر شناسانه به پدر و مادرم تقدیم می‌کنم؛ باشد که ذره‌ای از محبت‌های آنان را پاسخ‌گفته باشم.

۱. پیش از این نیز پژوهشگرانی همچون سامنر، زاگارل و هنریکسون به اهمیت نقش کوچ‌نشین‌های باستان در تحولات فرهنگی ایران پرداخته‌اند. برای نمونه، رک. Zagarell 1978; Henrickson 1985; Sumner 1994.

۲. با وجود این، خوشبختانه در سالهای اخیر شمار نوشه‌هایی از این دست (تألیف و یا ترجمه) به زبان فارسی در حال افزایش است. برای نمونه، رک.

دارک، کن ۱۳۷۹ مبانی نظری باستان‌شناسی، ترجمه: کامیار عبدی، تهران: مرکز نشر دانشگاهی.
علیزاده، عباس ۱۳۸۰ تئوری و عمل در باستان‌شناسی، تهران: سازمان میراث فرهنگی کشور.

پیشگفتار

این گزارش، سومین کتاب از سری انتشارات "پروژه‌ی پیش از تاریخ ایران" در موسسه‌ی شرقی دانشگاه شیکاگو است. بودجه‌ی این پروژه از محل ارثیه‌ی سخاوتمندانه‌ی هلن جی کنور برای انتشار مواد بدست آمده از چغامیش و چغابنوت تأمین شد. نخستین مجلد از این سری انتشارات، گزارش نهایی چغامیش بود که با عنوان چغامیش: پنج فصل نخست کاوش، ۱۹۶۷-۱۹۹۶، در سال ۱۹۹۶، در سری انتشارات شماره‌ی ۱۰۱ موسسه‌ی شرقی، چاپ و منتشر شد. نسخه‌ی آمده چاپ دومین مجلد با عنوان کاوش‌های پیش از تاریخی چغابنوت، خوزستان، ایران: فصلهای ۱۹۷۶-۷۷، ۱۹۷۷-۷۸ و ۱۹۹۶ در سال ۱۹۹۸ به موسسه‌ی شرقی تحویل داده شد که به زودی در سری انتشارات شماره‌ی ۱۲۰ آن موسسه چاپ و منتشر خواهد شد.

اگر نیاز به تحلیل و پژوهش بیشتر بر روی مواد بدست آمده در فصلهای ۱۹۷۲-۷۸ چغامیش، که اکنون در تهران نگهداری می‌شود، نبود، گزارش نهایی پنج فصل دیگر کاوش در چغامیش (یعنی ۱۹۷۲-۷۸) منتشر شده بود. در این فاصله، تصمیم گرفتیم تا نتایج کاوش‌های سال ۱۹۳۷ موسسه‌ی شرقی در تل باکون الف را در چارچوبی به مرکزیت موضوعاتی نظری و مرتبط با فرایندهای شکل‌گیری نهادهای حکومتی در فارس، منتشر کنیم. به منظور تحلیل همه‌ی مواد باستان‌شناسی ایران در بایگانی موسسه‌ی شرقی، "پروژه‌ی پیش از تاریخ ایران" نیاز به گسترش داشت. گذشته از نتایج کاوش در چغامیش، چغابنوت، و تل باکون، "پروژه" در نظر داشت تا همه‌ی مواد حاصل از بررسی (مانند بررسی الیابت کارتر و هانس نیسن) و کاوش (مانند کاوش تل گیسر^۱) موجود در موسسه را تحلیل و منتشر کند. برای انجام این کار موسسه‌ی شرقی به ارثیه‌ی خانم کنور کمکهای مالی سخاوتمندانه‌ای کرد.

گزارش حاضر به توصیف و تحلیل مواد حاصل از کاوش در تل باکون اختصاص داده شده است. تل باکون الف نخستین بار در سال ۱۹۲۸، توسط هرتسفلد گمانه زنی شد (Herzfeld 1929). هرتسفلد هنگامیکه کارهای ستრگ خود را در سال ۱۹۳۲ در تخت جمشید آغاز کرد، الکساندر لانگسدورف و دونالد مک‌کان را به طور مشترک مسئول ادامه‌ی کاوش در این محوطه کرد. پژوهش‌های بیشتر در تل باکون الف تا سال ۱۹۳۷ به تعویق افتاد، یعنی زمانیکه اریخ اشمتی به جای هرتسفلد مسئول "پروژه‌ی تخت جمشید" شد. در همین سال، مک‌کان به تنها‌ی کاوش‌های تل باکون الف را از سرگرفت و کاوش را به محوطه‌ی تل باکون ب^۲ که در نزدیکی و قدیمیتر از تل باکون الف است، گسترش داد. گزارش فصل کاوش ۱۹۳۲ در سری انتشارات شماره‌ی ۵۲ موسسه‌ی شرقی چاپ و منتشر شد. نتایج فصل دوم منتشر نشده است، زیرا مک‌کان که مسئول چاپ گزارش نهایی آن بود، فعالیتهای باستان‌شناسی را کنار نهاد.

۱. تل گیسر در واقع شکل و تلفظ درست و بومی "تل قضیر" یا "قضیر" در دشت رامهرمز است که از زمان کاوش مک‌کان در آنجا به اشتباه در ادبیات باستان‌شناسی "تل قضیر" معرفی شده است.

۲. کشتی حامل مواد باستانی و مدارک کاوش تل باکون ب در زمان جنگ جهانی دوم توسط یک زیردریایی آلمانی غرق شد.

۱۶ منشاء نهادهای حکومتی در پیش از تاریخ فارس

بیشتر مواد باستان‌شناختی و داده‌هایی که در اینجا ارائه شده طی فصل کاوش سال ۱۹۳۷ بدست آمده است؛ با این حال، داده‌های مرتبط با موضوع و مواد باستان‌شناختی مهم فصل کاوش سال ۱۹۳۲ نیز در این کتاب تحلیل شده‌اند. دقت و توجه مثال زدنی کاوشگران در گردآوری و ثبت و ضبط داده‌ها را به سادگی می‌توان در سازماندهی مواد بایگانی شده‌ی آنها دید؛ با وجود این، اسناد موادی که توسط دیگران کاوش شده دارای مسائل و مشکلاتی است که تنها توسط خود آن کاوشگران قابل حل است. بنابراین، در سال ۱۹۸۴، هنگامیکه پی بردم مک‌کان هنوز زنده است، مشتاقانه برای دیدن او به حومه‌ی واشنگتن سفر کردم. مک‌کان و همسرش با چنان شور و شوقی پذیرایم شدند که حس کردم در خانه‌ی خودم هستم. مک‌کان در حین گفتگوهایمان درباره‌ی کاوش و موضوعهای مرتبط با آن، از خاطرات شیرین خود در فارس نیز تعریف می‌کرد. یک سال بعد، مک‌کان درگذشت. من برای او به منزله‌ی یک انسان خوب و کارهای باستان‌شناختی درخواستش در ایران، احترام زیادی قائل.

همان‌گونه که اشاره کردم، این کتاب شامل مواد دو فصل کاوش است. مواد هر فصل را می‌توان به سادگی با شماره‌ی ثبت آنها بازشناخت. مواد بدست آمده در کاوش سال ۱۹۳۲ دارای پیشوند PPA (تل باکون الف = Persepolis) است و مواد کاوش سال ۱۹۳۷ با TBA (A = Tall-e Bakun) مشخص شده‌اند. مواد بدست آمده از تل باکون ب با پیشوند PPB (تل باکون ب = Persepolis Prehistoric) شناسایی می‌شوند. در مورد معماری و لایه‌نگاری فصل کاوش سال ۱۹۳۲، همان مراحل اصلی معماری مک‌کان را به کار برده‌ام که با اعداد رومی از I تا IV مشخص شده‌اند: لایه‌ی I پایین‌ترین لایه است. برای تمایز بین لایه‌های معماری فصل ۱۹۳۷ از لایه‌های معماری فصل ۱۹۳۲، اعداد عربی (هندی^۱) ۱ تا ۴ را برای مراحل معماری و فرهنگی فصل ۱۹۳۷ انتخاب کرده‌ام. اما برخلاف فصل ۱۹۳۲، لایه‌ی ۱ بالاترین لایه و لایه‌ی ۴ و ۴ الف پایین‌ترین لایه است. در حالیکه برای ساختمانهای کشف شده‌ی فصل ۱۹۳۲ از همان اعداد رومی گزارش اولیه استفاده کرده‌ام، ساختمانهایی که در فصل ۱۹۳۷ شناخته شد را با اعداد هندی مشخص کرده‌ام.

علاقه‌ی من به استان فارس از سال ۱۹۸۴ آغاز شد، زمانیکه برای موضوع رساله‌ی دکترای خود به دنبال مواد مناسبی می‌گشتم. در همین سال، خانم کنتور (استاد علمی و اخلاقی من) مواد منتشر نشده‌ی فصل ۱۹۳۷ باکون را پیشنهاد کرد. در آن زمان، آنگونه که در ادبیات باستان‌شناختی مشهور بود، تل باکون الف را به منزله‌ی یک روستای کوچک کشاورزی با سفالهای زیبا ولی بدون پیچیدگی اجتماعی – ویژگی‌ای که اشتیاق زیادی به تحلیل آن داشتم – می‌پنداشتم. هنگامیکه مجموعه‌ی بزرگی از اثر مهر، به ویژه "قفلهای" گلی در راه میان مواد باکون یافتمن، این نظرم به سرعت عوض شد. اگر چه مک‌کان نمونه‌های محدودی اثر گلی مهر را در گزارش اصلی باکون منتشر کرده بود (Langsdorff and McCown 1942, Pl.7:12-19)، اما به این شواهد مهم که با سطح پذیرفته شده‌ی اجتماعی – اقتصادی این محوطه ناسازگار بود، هیچکس کوچکترین توجهی نکرده بود. تحلیلهای بیشتر نگارنده نشان داد که در بخش کاوش شده‌ی شمالی تپه، الگوی ویژه‌ای در پراکندگی فضایی انواع گوناگون اثر مهر دیده می‌شود. وجود این آثار در استقراری به کوچکی باکون تا آن زمان در خاور نزدیک بسیار نادر بود. بنابراین، اگرچه کتاب حاضر به گونه‌ای سازمان داده شده تا مواد منتشر نشده را به طور کامل مصور و ارائه کند، اما هدف اصلی آن جستجو برای یافتن توضیح وجود فن مدیریت اداری در محوطه‌ای کوچک، با جمعیتی حدود ۱۵۰ نفر، است.

۱. اعدادی که به عربی معروف شده‌اند در واقع توسط ریاضی دانان هندی اختراع شدند و توسط اعراب نشر پیدا کردند.

۲. به این منع از این پس با نام کوتاه شده‌ی آن یعنی 52 OIP، که شماره‌ی انتشار آن در سری انتشارات موسسه‌ی شرقی است، ارجاع می‌دهیم.

در این گزارش شواهد فن مدیریت اداری بر پایه‌ی کارکرد اجزای تشکیل‌دهنده‌ی گوناگون آن، یعنی "قفلهای" گلی در، مهر و موم سبو، و نظایر آن و اینکه چگونه این اجزا از نظر فضایی با بخش ابزارها و فعالیتهای تولیدی مرتبط است، تحلیل شده است. نتیجه‌ی ساده‌ای که از تحلیل کارکردی مواد باستان‌شناسی می‌توان گرفت اینست که تل باکون الف یک مرکز کوچک تولیدی و اداری در اواخر پیش از تاریخ در فارس بود. نتایج این تحلیل، سپس شالوده‌ی بازسازی‌های نظری درباره‌ی سطح پیچیدگی اجتماعی-اقتصادی باکون الف را تشکیل می‌دهد. افزون بر این، با استفاده از ترکیبی از شواهدِ قوم‌نگاری، قوم باستان‌شناسی، تاریخی و باستان‌شناسی، پیچیدگی مشهود اجتماعی-اقتصادی در تل باکون الف به جوامع کوچ‌نشین باستانی منطقه، در آستانه‌ی انقلاب شهرنشینی، نسبت داده شده است.

به دلایلی که در فصلهای بعد بحث خواهیم کرد، چنین فرض شده که تل باکون نشان‌دهنده‌ی یک مرکز اداری پیش از تاریخ است که توسط گروهی از نخبگان و سرکردهای کوچ‌نشینهای منطقه اداره و کنترل می‌شد. افزون بر این، با بحث درباره‌ی بنیان اقتصاد شبانی تل باکون، با احتیاط نتیجه گرفته‌ام که تحت شرایطی خاص کوچ‌نشینی عمودی^۱ می‌تواند با چند بُعدی کردن اقتصاد تک بُعدی شبانی به سطحی بالا از سازماندهی اجتماعی برسد.

بحث‌ها و نتیجه‌گیری‌های نظری در این کتاب بر مدارک باستان‌شناسی استوار است. به همین دلیل یکی از هدفهای اصلی پژوهش حاضر، انتشار کامل مواد کاوش شده از تل باکون الف است تا خواننده بتواند خود به داوری نتایج حاصل پردازد. نخستین گزارش تل باکون الف زمانی منتشر شد که باستان‌شناسان به ندرت به پرسشهایی درباره‌ی تحول اجتماعی-اقتصادی و ساختار اجتماعی جوامع باستانی می‌پرداختند. بنابراین، ماهیت آن گزارش تقریباً به طور کامل توصیفی است. برای زودهن این کمبود، مواد هر دو فصل کاوش را در چارچوبی نظری ارائه و تحلیل می‌کنیم. در انجام این کار، به خوبی آگاهیم که مدل‌های کنونی درباره‌ی شکل‌گیری و تحول پیچیدگی سازمان اجتماعی با مواد باستان‌شناسی اوخر پیش از تاریخ فارس همخوانی ندارد.^۲ این گونه مدل‌ها برای تحلیل جوامع کشاورز و یکجانشین دشتهای پست، و مکانهای بزرگ جمعیتی همراه با اقمارشان پرورانده شده‌اند و به همین دلیل نمی‌توانند برای تحلیل پیچیدگی‌های اقتصادی-اجتماعی و در نهایت سیاسی جامعه‌ی کوچک، اما بسیار فرهیخته و پیچیده‌ی تل باکون الف، بکار برد شوند. به همین دلیل، مجبور بودیم مدلی توصیفی-توضیحی پرورانیم تا بتواند ما را به درکی عمیق از ساختارهای جامعه‌ی باکون هدایت کند. مدل اصلی ما در این گزارش بر پایه‌ی آمیزه‌ای از داده‌های باستان‌شناسی، تاریخی، قوم باستان‌شناسی و قوم‌نگاری استوار است.

در فصل اول به محوطه، تاریخچه‌ی کاوشها، چارچوب گاهشناختی، و مشکلات ویژه در تفسیر باکون الف در بافت و بستری اجتماعی می‌پردازیم. فصل ۲ به تحلیلی از نظریه‌های رایج درباره‌ی پیچیدگی اجتماعی و روش شناسی بکار رفته در تفسیر داده‌ها می‌پردازد. جغرافی، چشم‌اندازهای فرهنگی، و شیوه‌های امروزی کشاورزی و دامپروری در فصل ۳ ارائه شده است. برای نهادن باکون الف در بافت و بستر منطقه‌ای و بدست آوردن شناختی از مسیر تحولی آن، فصل ۴ به تحلیل دقیق مبتنی بر بافت و بستر کاوشها و بررسی‌هایی که در فارس انجام شده و نیز به

۱. کوچ‌نشینی عمودی گونه‌ای از کوچ‌نشینی است که در آن افراد قبایل، کوچ سالانه‌ی خود را بین دشتهای پست و نواحی کوهستانی طبق برنامه‌ای منظم و از راه دره‌های مشخص انجام می‌دهند، مانند قشقایی‌ها و بختیاری‌ها(م).

۲. برای نمونه‌هایی از این دست، رک. 1994. Flannery 1972; Wright and Johnson 1975; Stein 1972.